

A nemzeti és etnikai kisebbségek országgyűlési képviselőit szabályozó törvény koncepciója

A magyarországi kisebbségpolitika legnagyobb adóssága, hogy nem sikerült megvalósítani a nemzeti és etnikai kisebbségek országgyűlési képviselőit. E mulasztás következtében a kisebbségi közösségek intézményesített módon nem tudnak részt venni a legfőbb államhatalmi és népképviselői szerv munkájában.

A kisebbségek parlamenti képviselőit biztosítása nem a részükre juttatott kiváltság, hanem egy alkotmányos jog érvényre juttatását szolgáló követelmény. Annak érdekében, hogy az Országgyűlés még ebben a választási ciklusban eleget tudjon tenni jogalkotási kötelezettségének, az alábbiakban ismertetem a kisebbségek parlamenti képviselőit biztosítására vonatkozó – a 13 országos kisebbségi önkormányzat vezetőjével egyeztetett – javaslatokat.

A törvényi szabályozást akkor tartom alkotmányossági és kisebbségi jogi szempontból elfogadhatónak, ha eleget tesz az alábbi követelményeknek:

- mind a 13 kisebbségi közösség számára valós esélyt nyújt az országgyűlési képviselői mandátum megszerzésére;

- a kisebbségi országgyűlési képviselőket a kisebbségi választópolgárok választják a törvényben meghatározott kedvezményekkel;

- a kisebbségi országgyűlési képviselőket ugyanazok a jogok illetik meg, mint az általános szabályok szerint megválasztott országgyűlési képviselőket, azzal az

eltéréssel, hogy csak a kisebbségi pártok által létrehozott képviselőcsoportok csatlakozhatnak.

E követelmények érvényesítése érdekében szükségesnek tartom az Alkotmány rendelkezéseinek módosítását.

Az Alaptörvényben ki kell mondani, hogy: *A kisebbségek képviselőihez való jogának érvényesülése érdekében a Magyar Köztársaság törvényei az országgyűlési és a helyi önkormányzati képviselők választása során kedvezményeket biztosítanak. A kisebbségi országgyűlési képviselőket a kisebbségi választópolgárok választják.*

1. A VÁLASZTÓJOGOSULTAK KÖRE

A választás és a választhatóság jogával a kisebbségi közösségek azon tagjai rendelkeznek, akiknek – az általános szabályok szerint – az országgyűlési képviselők választásán választójoga van.

Abban az esetben, ha a kisebbségi képviselők választásában a többségi társadalom tagjai is részt vehetnek, létszámukból adódóan döntően befolyásolhatják a választás eredményét.

Amennyiben egy kisebbségi párt az általános szabályok szerint vesz részt a választásokon, ez nem okoz legitimációs problémát. Ezzel szemben a kisebbségi párt mandátumszerzésének megkönnyítését szolgáló kedvezményeket csak az esélyek kiegyenlítése érdekében előnyben részesíteni kívánt kisebbségi közösségek tagjai vehetik igénybe.

Ebből következően alkotmányossági követelmény, hogy a kedvez-

ményes szabályok szerint megválasztott kisebbségi képviselők ne a választópolgárok teljes körétől kapják a mandátumszerzéshez szükséges legitimitációt. E felhatalmazásnak a nemzeti vagy etnikai kisebbségi választóktól kell származnia.

A kisebbségi választópolgárok nyilvántartása érdekében kisebbségi választói jegyzéket kell létrehozni.

A jegyzékbe a kisebbségi választópolgárokat kérelmükre veszik fel. A jegyzék összeállítását a kisebbségi közösség által választott bizottság hatáskörébe kell utalni. A bizottságot fel kell ruházni azzal a jogosultsággal, hogy megítélje: a kérelmező az adott kisebbség tagjai közé tartozik-e. Törvényben szabályozott eljárási rendben elutasítható a jegyzékbe vétel, amennyiben az egyén nyilatkozata nem valós identitáson alapul, hanem a választási visszavétel szándékával történik.

A bizottság minél megalapozottabb döntése érdekében meg kell határozni a kisebbségi közösséghez tartozás objektív kritériumait, és a jegyzékbe vételi eljárás során ezeket kell alkalmazni.

A kisebbségi választói jegyzékbe felvettek névsorát nyilvánosságra kell hozni. A kisebbségi választói jegyzék „titkossága” megakadályozza, hogy a közösségek fel tudjanak lépni az önkormányzathoz, illetve az önazonosságukhoz való kollektív jogot sértő cselekményekkel szemben.

A jegyzékbe vétel ügyében hozott döntés kapcsán biztosítani kell a bírói jogorvoslat lehetőségét.

2. A JELÖLTÁLLÍTÁS

A választáson a kisebbségi jelölő szervezetek (pártok) listát állítanak.

A listára történő szavazás indoka, hogy jobban koncentrálja a választópolgárok szavazatait, mint ha egyéni jelöltek indulnának. A mandátum megüresedése esetén nincs szükség időközi választásra, a kiesett képviselő helyébe a listán soron következő jelölt lép.

A kisebbségi szervezet (párt) listaállításához a kisebbségi választói jegyzékbe felvett választópolgárok 10 %-ának, de legalább 500 választópolgárnak az aláírásával hitelesített ajánlása szükséges.

A jelöltállítás jogát kizárólag azon kisebbségi szervezetek számára indokolt biztosítani, amelyek valós közösségi támogatottsággal rendelkeznek. Ennek hiányában fennáll annak a lehetősége, hogy „szétforgácsolódna” a kisebbségi szavazatok, ami ellehetetleníti a mandátumszerzést.

3. A VÁLASZTÁSI ELJÁRÁS

A Magyar Köztársaság területe kisebbségenként egy-egy választókerületet alkot.

A nemzeti és etnikai kisebbségek szórványban élnek, ezért egyetlen egyéni vagy területi választókerületben sincsenek többségben. Ennek a hátránynak a kiegyenlítését szolgálja a 13 kisebbségi választókerület.

4. A SZAVAZÁS

Ezzel kapcsolatban két megoldást is elfogadhatónak tartok.

„A” VÁLTOZAT

A kisebbségi választópolgárok az egyéni és a területi választókerületi jelölt mellett a kisebbségi listára is leadhatják a szavazatukat.

A kisebbségi választópolgár tehát nem kényszerül választásra a pártkötődése és kisebbségi identitásának kinyilvánítása között. Ez a szabályozás egyes alkotmányjogászok véleménye szerint még az Alkotmány fentiekben javasolt módosítása mellett sem illeszthető be a jelenlegi választójogi keretek közé.

Megvalósításának ezért a feltétele, hogy a jogalkotó egy önálló kisebbségi választójogi rendszert hozzon létre.

A két választójogi rendszer elkülönítése esetén lehetőség nyílna arra, hogy a kisebbségi választópolgárokat egy „többlétszavazat” illesse meg.

A társadalmi elfogadottság növekedése érdekében indokoltnak tartanám, hogy a kisebbségi országgyűlési képviselők választására mintegy fél évvel később, a kisebbségi önkormányzati választásokkal azonos napon kerüljön sor.

„B” VÁLTOZAT

A kisebbségi választói jegyzékbe felvett választópolgárok vagy a kisebbségi listára vagy a területi pártlistára szavazhatnak.

Ez a szabályozás jobban összhangban lenne a hatályos választójogi rendszerrel. A kisebbségi szervezeteknek (pártoknak) ugyanakkor a politikai pártokkal kellene versenyezniük. A választási küzdelemben a kisebbségi jelölő szervezetek már eleve hátránnyal indulnának, amelyet nem feltétlenül ellensúlyoz a mandátumok kiosztása során biztosított kedvezmény.

E két megoldási javaslat különbségét abban látom, hogy az „A” változat radikálisabb, újszerűbb megoldás, amely nagyobb esélyt nyújt az alacsonyabb létszámú kisebbségi közösségeknek az országgyűlési képviselőre. A „B” változat ezzel szemben jobban illeszkedik a jelenlegi választójogi rendszerhez, és így vélhetően könnyebben megszerezhető az elfogadásához szükséges politikai támogatás.

5. A VÁLASZTÁS EREDMÉNYÉNEK MEGÁLLAPÍTÁSA

A kisebbségek számára biztosított választójogi kedvezmények célja a számarányukból adódó esélyegyenlőtlenség kiküszöbölése. Ennek hiányában a kisebbségi közösségeknek nincs reális esélyük a képviselőre szükséges szavazatszám elérésére.

A hatályos szabályozás értelmében a politikai pártok az országos listáról arányosan, egy törvényben meghatározott számítási mód alapján jutnak képviselői mandátumhoz.

A kisebbségi képviselőt biztosítása érdekében az alábbi kedvezményeket javaslom:

A kisebbségi lista ugyanolyan szavazatszámúval szerezhessen mandátumot az országos listáról, mint a nem kisebbségi pártok listája, azzal az eltéréssel, hogy ennek ne legyen feltétele az 5 %-os választási küszöb átlépése.

Ez a megoldás azonban csak a nagyobb létszámú kisebbségek esetében tenné lehetővé a mandátumszerzést.

Kiegészítő szabályként ezért javaslom: amennyiben a fenti módon nincs lehetőség a mandátumszerzésre, kisebbségenként egy kedvezményes mandátumra legyen jogosult a legtöbb, de legalább 1000 szavazatot elérő jelölő szervezet.

Az országos kisebbségi önkormányzatok többsége a választópolgáraik létszámára figyelemmel 1000 szavazathoz szeretné kötni a mandátumszerzést. Ez a szavazatszám ugyan lényegesen alacsonyabb, mint amennyi az általános szabályok szerinti mandátumszerzéshez szükséges, ám azért tartom mégis elfogadhatónak, mert a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény 61. § (2) bekezdése értelmében egy közösség akkor ismerhető el nemzeti vagy etnikai kisebbségként, ha legalább 1000 választópolgárral rendelkezik.

Dr. Kállai Ernő